

Kormanowa, Żanna

Listy Żanny Kormanowej do Władimira Piczety

Rozprawy z Dziejów Oświaty 47, 161-178

2010

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Listy Żanny Kormanowej do Władimira Piczety

Listy Żanny Kormanowej do Władimira Piczety z lat 1944–1947, które zostaną zaprezentowane w niniejszej publikacji, znajdują się w Archiwum Rosyjskiej Akademii Nauk w Moskwie, w zespole (*fondzie*) 1548, który zawiera obszerną dokumentację o charakterze prywatnym, jak również materiały związane z naukową działalnością rosyjskiego historyka Władimira Iwanowicza Piczety.

Zespół składa się z trzech części (*opisiej*). Pierwsza gromadzi rękopiśmienną spuściznę uczonego, głównie prace napisane w latach 1898–1947. W części drugiej znajdują się materiały o charakterze biograficznym – metryki, kilka wersji autobiografii oraz, co jest dla nas najbardziej interesujące, notatki w formie dziennika sporządzone w ostatnich latach jego życia (1944–1946), latach, będących zarazem okresem jego aktywnej pracy nad „Historią Polski”, którą Piczeta nazwał swoim łabędzim śpiewem. W części trzeciej zespołu zebrana jest obszerna korespondencja prowadzona przez uczonego z kolegami po fachu, uczniami oraz znajomymi. Charakter pisma historyka jest nadzwyczaj trudny do odczytania, dlatego większość listów wysyłano do adresata po ich przepisaniu na maszynie.

Многоуважаемый и дорогой Владимир Иванович,
 покидая Москву, мне стало жаль как-нибудь
 выразить мое Вам благодарности и призвать
 к себе за все Ваше ко мне отношение и за эту
 год работы под Вашим руководством. Мы
 сейчас бедны идеями. Поэтому принимаю решение
 ни какой материальной знак иметь, за что
 прошу меня извинить.

Самый сердечный привет от

Ж. Кormanowa

Л., 31. X. 1944г.

Nr 1

1944 październik 31, Moskwa – List Żanny Kormanowej do Władimira Piczety.

Moskwa, 31 października 1944 roku

Wielce Szanowny i drogi Władimirze Iwanowiczu,

Opuszczając Moskwę bardzo bym chciała złożyć Wam moje podziękowania i serdeczności za opiekę, którą otaczaliście mnie w ciągu tego całego roku pracy pod Waszym kierunkiem. Nie ma obecnie kwiatów pod dostatkiem, dlatego musiałam się zdobyć na ten materialny wyraz moich uczuć wobec Was, za co z góry proszę o przebaczenie.

Najserdeczniejsze pozdrowienia od

Żanny Korman[owej]

Źródło: Archiwum Rosyjskiej Akademii Nauk [ARAN], f. 1548, op. 3, d. 31, k. 1 (rkps, j. ros.)

акад. в.ч. Пичета

Лодзь, №1 1945

2

Многоуважаемый и дорогой Владимир Иванович, прошу
 извинения за длительное молчание. Первой причиной, активизация и
 организации, у нас за мной. Но был настольный груз новой урны. Сей-
 час я у нас была в среду, обрашала на работе архивом, проводила
 время друзей и лично авторизовала в клубовской среде преобразован-
 ков. Работе у меня исключительно интересной, составляю сейчас ре-
 фераты школы в начале Варшавы. Состояние тем, что нам
 дано выведут французский мурор из сознания нашей шко-
 лы, из практики нашей школы, что нам дано широко охватить
 храм знания для детей народный масс, более тем, фидосимо.

И, лично, урны, зрорва, кое-как ухорошав, ночи проводили бы
 больше на работе. Если наступит инфузия или координи-
 сти для нас больше шансов в будущем, что мне придется
 на работе побивать в школе по фидос по работе всем ома
 зная урны. В то же время инициатива мурор и школа и
 ре школы ходит от нас рассказать

Примите, дорогой Владимир Иванович самые сердечные
 приветия и наилучшие пожелания здоровья Вам и Вашей семье
 и я желаю все у нас с любовью и искренностью. Временами все
 все в жизни, что я не забываю и желаю по поводу здоровья
 и моей школьной жизни

Прощайте Вам

Мелорич

Nr 2

1945 styczeń 7, Lublin – List Żanny Kormanowej do Władimira Piczety.

Lublin, 7 stycznia 1945 roku

Wielce Szanowny i drogi Władimirze Iwanowiczu,

proszę wybaczyć tak długie milczenie. Pierwszy okres aklimatyzacji i organizacji mam już za sobą. Był to niełatwy etap w nowym życiu. Wszłam obecnie w środowisko, w pracy wokół mnie tworzy się aktyw, udało mi się przełamać mur nieufności i zyskać autorytet w świecie pokutujących przesądów. Pracę mam wyjątkowo ciekawą, kieruję Wydziałem Reformy Szkolnej w naszym Resorcie Oświaty¹. Samo uświadomienie sobie tego, że jest nam dane wymiatać faszystowskie śmieci ze świadomości naszej młodzieży, z praktyki naszej szkoły, szeroko otworzyć świątynię wiedzy dla dzieci mas ludowych, jest tym bardziej radosne.

Jeśli chodzi o mnie, jestem cała i zdrowa, jakoś się urządziłam, coraz częściej całe noce spędzam w pracy. Nasza wycieczka przekazała mi drogą pośrednią pozdrowienia od Was. Bardzo dziękuję. Mam nadzieję, że uda mi się służbowo wyjechać do Moskwy, ale czy stanie się to już na wiosnę, trudno powiedzieć. A przecież tylko o samej polskiej nauce historycznej tyle chciałoby się Wam opowiedzieć!

Proszę przyjąć, drogi Władimirze Iwanowiczu, najserdeczniejsze pozdrowienia i najlepsze życzenia noworoczne dla Was i Waszej małżonki a także całej naszej Sekcji [Słowianoznawstwa na Wydziale Historii Zachodnich i Południowych Słowian Moskiewskiego Uniwersytetu Państwowego – J. Sz.] i Instytutu [Historii Akademii Nauk ZSRR]. Chciałabym zapewnić wszystkich, że nie zapomniałam i nigdy nie zapomnę Moskwy oraz swoich moskiewskich przyjaciół.

Oddana Wam,

Żanna Korman[owa]

Źródło: ARAN, f. 15/48, op. 3, d. 31, k. 2–2v (rkps, j. ros.)

¹ W Lublinie Kormanowa została mianowana naczelnikiem Wydziału Wydawniczego oraz Programowego w Resorcie Oświaty, a następnie dyrektorem Departamentu V (Programów i Reformy Ustroju Szkolnego) w Rządzie Tymczasowym.

Многоуважаемый и дорогой Владимир Иванович,

Я обращаюсь к Вам с большой и убедительной просьбой:

когда я сдавала отчет о моей московской командировке, рассказала о диссертации Целины Станиславовны и о беседе с Вами, Министр Просвещения и другие руководящие работники нашего Министерства, узнав о написанной Вами двухтомной истории Польши решили просить Вас разрешить познакомиться с Вашим трудом, который является первым марксистским синтезом нашей истории. Мы просим Вас перепечатать один экземпляр Вашей рукописи для нас. С величайшей благодарностью мы вернем затраченную Вами сумму на подготовку копии и обязуемся не использовать Вашего труда без особого на то Вашего разрешения.

Мы будем с большим нетерпением ждать Вашего решения.

Прошу принять слова глубокого почтения и искренней признательности, а также большой привет для Вашей любезной супруги.

J. Kormanowa
Ж. Корман

Варшава, 14 мая 1945.

Nr 3

1945 maj 14, Warszawa – List Żanny Kormanowej do Władimira Piczety.

Warszawa, 14 maja 1945 roku

Wielce Szanowny i drogi Władimirze Iwanowiczu,

zwracam się do Was z wielką i usilną prośbą. Kiedy składałam sprawozdanie z wyjazdu do Moskwy, opowiedziałam o dysertacji¹ Celiny Stanisławowny [Bobińskiej] a także o rozmowie z Wami. Po tym, jak Minister Oświaty oraz inni pracownicy kadry kierowniczej naszego resortu dowiedzieli się o napisanej przez Was dwutomowej „Historii Polski”, postanowiono prosić Was o możliwość zapoznania się z pracą, która stanowi pierwszą marksistowską syntezę naszej historii. Prosimy Was o przepisanie dla nas jednego egzemplarza rękopisu na maszynie. Z ogromną satysfakcją zwrócimy koszty sporządzenia kopii oraz zobowiązujemy się nie wykorzystywać dzieła bez udzielenia na to przez Was stosownej zgody.

Będziemy czekać z wielką niecierpliwością na Waszą decyzję.

Proszę przyjąć wyrazy mojego najgłębszego uszanowania i wdzięczności, a także przekazać gorące pozdrowienia dla Waszej Szanownej małżonki.

Ż. Kormanowa [podpis własnoręczny]

Źródło: ARAN, f. 1548, op. 3, d. 31, k. 3 (mps, j. ros.)

¹ Celina Bobińska od jesieni 1941 r. była doktorantką (aspirantką) w Zakładzie Historii Południowych i Zachodnich Słowian w Moskiewskim Uniwersytecie Państwowym. Promotorem pracy był Władimir Piczeta. Jesienią roku 1945 odbyła się obrona pracy doktorskiej (*kandidatskaja*) na MGU na temat „Poglądy społeczno-gospodarcze Stanisława Staszica w dobie Sejmu Czteroletniego” (*Социально-экономические взгляды Станислава Сташица в эпоху Четырёхлетнего сейма*).

Многоуважаемый и дорогой Владимир Иванович, - на сей раз мне уж и не удалось по-
видать Вас и поговорить с Вами. Я
звоню в течение всей недели и несколько
на раз в день к Вам и все напрасно.

Большую радость передал Вам
друзьям и друзьям лично и по телефону и
лично Елены Свободы и мои
заодно. Я надеюсь, что скоро уже успе-
новзвал погранично культурные связи
между нашими странами и что я
буду иметь возможность побывать в
всередине Вас в нашей разрушенной
но старой Варшаве.

Примите мои самые искренние уваже-
ния и искренней привязанности от
М, 21. IX. 45. Ж. Кormanowa

Nr 4

1945 wrzesień 21, Moskwa – List Żanny Kormanowej do Władimira Piczety.

Moskwa, 21 września 1945 roku

Wielce Szanowny i drogi Władimirze Iwanowiczu,

Nie udało mi się tym razem spotkać i porozmawiać z Wami. Dzwoniłam przez cały tydzień i kilka razy dziennie, ale bez skutku¹. Dlatego pozwolę sobie przekazać tą drogą mój list i najlepsze życzenia od Celinej Stanisławowny [Bobińskiej] i ode mnie. Mam nadzieję, że już wkrótce zostaną nawiązane regularne stosunki kulturalne pomiędzy naszymi krajami i że będę miała ogromną przyjemność gościć Was w zniszczonej, ale żywej Warszawie.

Proszę przyjąć wyrazy głębokiego szacunku i serdecznej sympatii od
Żanny Kormanowej

Źródło: ARAN, f. 1548, op. 3, d. 31, k. 4 (rkps, j. ros.)

¹ Piczeta przebywał wówczas służbowo w Budziszynie, wykonując polecenie KC WKP(b) w sprawie zbadania „fizjonomii [sic!] politycznej” Łużyczan.

Варшава, 24.5.46

Многоуважаемый и Дорогой Владимир Иванович, печальное известие о смерти В. Г. Тараскина стало крупной потерей для советской педагогики и советской исторической науки, направившей мысль и наши дороги советские друзья и в первую очередь к Вам, многоуважаемый мой Гизель.

Всегда высказав Вам мое самое искреннее и глубокое сочувствие по поводу этой потери. Работы советской исторической науки являются и для нас драгоценной, а Ваша работа отражает и нас, польских историков-демократов. Прощу Вас принять эти слова от скромного рядового работника польской исторической науки, а вместе с тем - самым сердечный привет для Вас и Вашей Уважаемой Супруги.

Ж. Кormanowa (не Кorman)

Nr 5

1946 luty 27, Warszawa – List Żanny Kormanowej do Władimira Piczety.

Warszawa, 27 luty 1946 roku

Wielce Szanowny i drogi Władimirze Iwanowiczu,

smutna wiadomość o śmierci W[ładimira] P[ietrowicza] Potiomkina¹ – ogromnej stracie dla radzieckiej pedagogiki i radzieckiej nauki historycznej – kieruje moje myśli ku radzieckim przyjaciółom i, w pierwszej kolejności ku Wam, wielce szanowny Nauczycielu.

Pragnę przekazać Wam swoje szczerze i głębokie kondolencje w związku z tak poważną stratą. Radości sowieckiej nauki pedagogicznej są także świętem dla nas, zaś Wasze troski przyprawiają nas, polskich historyków-demokratów, o zmartwienie. Proszę Was przyjąć te wyrazy od skromnego szeregowego pracownika polskiej nauki historycznej, a jednocześnie – najserdeczniejsze ukłony dla Was i Waszej Szanownej Małżonki.

Żanna Korman

Źródło: ARAN, f. 1548, op. 3, d. 31, k. 8 (rkps, j. ros.)

¹ Władimir Potiomkin (1874–1946), historyk, hebraista, radziecki działacz państwowy, przed 1917 rokiem profesor historii w moskiewskich gimnazjach, po przewrocie bolszewickim aktywnie włączył się do reformy szkolnictwa. W 1919 r. naczelnik Działu Politycznego (политотдел) Zachodniego i Południowego Frontu, gdzie dowodził specjalnym oddziałem zaporowym. W tym czasie wszedł do najbliższego otoczenia J. Stalina. Od 1922 r. w radzieckiej służbie dyplomatycznej, w 1937 r. został pierwszym zastępcą komisarza spraw zagranicznych. W sierpniu 1939 r. Potiomkin wziął aktywny udział w organizacji i przeprowadzeniu spotkania Ribbentropa ze Stalinem w Moskwie. W 1940 r. Potiomkina przeniesiono na stanowisko komisarza oświaty. Sprzyjał przywróceniu w szkole radzieckiej norm i wartości panujących w przedwojennej szkole rosyjskiej. Pomysłodawca i twórca Akademii Nauk Pedagogicznych. W 1944 r. Potiomkin brał również udział w pracach radzieckiej Nadzwyczajnej Komisji, która fałszowała okoliczności mordu na Polakach w Katyniu. Zmarł w 1946 r. w Moskwie i pochowany został przy ścianie kremlowskiej. Zob.: К. Залесский, *Империя Сталина. Биографический энциклопедический справочник*, Москва 2000, s. 371.

9
 меногоубавляючої и Дорогой Владимир Ива-
 кович, наконец-то я могу передать Вам известие,
 которое создаст для меня большую радость,
 а Вам - надеюсь - будет даже примерно не без
 чувства удовлетворения. Философский факультет
Варшавского Университета на заседании при-
 нял решение просить Вас прислать в Поль-
шу для фото, звод археологич закл иссторических
лекций в ряде университетов городов Польши.
Торва уже подготовлена. Намерение все-таки
 изменить в нашу пользу. Трудно Вам пере-
 дать, как я рада этому приглашению. В бли-
 зжайшем будущем Вы получите, конечно, офи-
 циальное приглашение, а пока, надеюсь, мои слова
 уже уверили в Варшаве.

Привет и слова утешения

Жанна...

Nr 6

[*bez daty, nie później niż kwiecień 1946 roku*], Warszawa – List
Żanny Kormanowej do Władimira Piczety.

Warszawa, [bez daty]

Wielce Szanowny i drogi Władimirze Iwanowiczu,

Wreszcie mogę przekazać Wam wiadomość, która sprawia mi ogromną radość i zostanie przez Was przyjęta, mam nadzieję, nie bez poczucia satysfakcji. Wydział Filozoficzny Uniwersytetu Warszawskiego na posiedzeniu [Rady Wydziału?] uchwalił decyzję o zaproszeniu Was do Polski w celu przeprowadzenia cyklu wykładów historycznych w poszczególnych polskich ośrodkach akademickich. Gleba już została przygotowana. Nastroje coraz bardziej zmieniają się na naszą korzyść. Brak mi słów, aby przekazać, jak się cieszę z tego zaproszenia. W najbliższym czasie zostanie do Was wysłane, oczywiście, oficjalne zaproszenie, po czym, mam nadzieję, szybko zobaczymy się w Warszawie.

Pozdrowienia oraz wyrazy szacunku łączy,

Żanna Kormanowa

Źródło: ARAN, f. 1548, op. 3, d. 31, k. 8 (rkps, j. ros.)

2. V. 46

19

Виктору Владимировичу и Доротеи Владимировне
Иванович, пользуюсь случаем чтоб послать Вам
свежее издание моего брошюры на тему моей
находящей работы. Хотелось бы вернуться на некую
тему работу, но пока не пускаю.

Я все орудно извещая, когда Вы и я
совершались. Профессора-историка Варшавского Уни-
верситета поставили на факультете вопрос о том,
чтоб Вам просили приехать к нам с циклом
исторических лекций. Надеюсь, что официальное
приглашение уже у Вас на руках. Извещая
этим я, конечно, поделилась с Валентиной Сом-
славович.

Прошу Вас принять слова искреннего ува-
жения и наилучший привет от

Ж. Корман

Nr 7

1946 maj 2, Warszawa – List Żanny Kormanowej do Władimira Piczety.

Warszawa, 2 maja 1946 roku

Wielce Szanowny i drogi Władimirze Iwanowiczu,

Korzystając z okazji wysyłam Wam świeżo wydaną broszurę¹ na temat mojej aktualnej pracy [naukowej]. Chciałabym powrócić do pracy naukowej, ale na razie nie pozwalają mi.

Nadal czekam na wiadomość, kiedy wreszcie wybierzecie się do nas. Profesorowie – historycy z Uniwersytetu Warszawskiego, postawili na Wydziale wniosek o to, żeby prosić Was o przyjechanie do nas z cyklem wykładów historycznych. Mam nadzieję, że oficjalne zaproszenie już dotarło do Was. Wiadomością tą podzieliłam się, rzecz jasna, z Celiną Stanisławową [Bobińską].

Proszę przyjąć wyrazy mojego szczerego uszanowania i najserdeczniejsze pozdrowienia od

Żanny Kormanowej

Źródło: ARAN, f. 1548, op. 3, d. 31, k. 10 (rkps, j. ros.)

¹ Prawdopodobnie chodzi tu o pracę pod tytułem *Reforma szkolnictwa w Anglii i we Francji: przyczynek do sprawy reformy szkolnej w Polsce*, wydaną w 1946 r. w Warszawie nakładem Państwowych Zakładów Wydawnictw Szkolnych.

Летоуважливый «Дорогой Владимир Иванович»,
 мне сегодня очень хочется поблагодарить Вас своим сердечным
 образом за Вашу замечательную рецензию моей очень скромной
 книги о Лысване, которую я писал еще в Москве под Ва-
 шим руководством. Я сегодня получил 5 номер «Восточной
 Истории» за 1947 г. и доглубе признаюсь, что очень, очень
 обрадовалась, увидя Вашу рецензию. Случайно сегодня-уже
 я кончила мою «Кавказскую» на Варшавском Университете.
 Я касалась «капиталистического» труда и определяла мою
 графию по истории польского рабочего движения за годы
 1878-1891, а моя сегодняшняя лекция была на тему: «Изо-
 риюграфия польского рабочего движения, ее проблемы и
 задачи». Я удостоена научной степени доктора и получила
 великий почет: по эконоическим новейшим временим
 по истории рабочего движения. Я знаю, Летоуважливый
 и Дорогой Владимир Иванович, что Вам будет приятно ус-
 лыхать от меня о моем научном успехе, свидетельствующем
 о том, что я никак не хочу отказаться от научного труда.
 Одновременно я сознаю, как много я Вам обязана
 и поэтому рада, что могу поделиться этой новостью имен-
 но с Вами первым.

Недавно Великая Смиридовна переслала мне содержа-
 ние Вашего к ней письма и мне все Вас сердечно и дру-
 жельно, Вас и годы прожитые и прожитые в Ва-
 шей, замечательные годы войны, которые уж крепко сроднились
 нам все с великими Советскими Силами.

В будущем году я обязательно начинаю читать лекции на
 Варшавском Университете. Я уже буду первым историком
 - марксистом. Большая и ответственная задача научного
 молодого поколения поднять научную работу исторического ис-
 следования. Пусть придется много трудиться.

Мне так о том, чтоб разговаривать Вуз'овские исторически ученые.
 Буду исключительно рада, если Вы найдете несколько свобод-
 ных минут, чтоб говорить мне несколько слов о себе, о седе-
 рных друзьях по Институту Славяноведения, с Вашими друзьями. Как
 история Польши, переписка? переписка? когда выйдеш из че-
 кази?

Прощу Вас и Вашу уважаемую супругу принять самые сердеч-
 ные приветия и слова дружеского уважения от Ж. Корман

Nr 8

[*bez daty, nie później niż czerwiec 1947 roku*], Moskwa – *List Żanny Kormanowej do Władimira Piczety*.

Warszawa, [bez daty]

Wielce Szanowny i drogi Władimirze Iwanowiczu,

W dniu dzisiejszym pragnę z całego serca podziękować za Waszą znakomitą recenzję mojej nader skromnej pracy o Lelewelu, nad którą pracowałam jeszcze w Moskwie pod Waszą opieką naukową¹. Dostałam dzisiaj 5. numer „Woprosow Istorii” za rok 1947 i, muszę przyznać, że strasznie się ucieszyłam, gdy ujrzałam tam Waszą recenzję². Przypadkowo właśnie dzisiaj sfinalizowałam całą sprawę z moją habilitacją na Uniwersytecie Warszawskim. Jako rozprawę habilitacyjną przedstawiłam swoją monografię z historii polskiego ruchu robotniczego w latach 1878–1891, zaś swój dzisiejszy wykład poświęciłam następującemu tematowi: „Historiografia polskiego ruchu robotniczego, jej problemy i potrzeby”. Zostałam zaszczycona przyznaniem stopnia naukowego docenta a także uzyskałam *veniam legendi* w zakresie historii gospodarczej okresu nowożytnego oraz historii ruchu robotniczego. Jestem przekonana, wielce szanowny i drogi Władimirze Iwanowiczu, że ucieszycie się bardzo z tego mojego osiągnięcia naukowego, które świadczy o tym, że wcale nie zamierzam zrezygnować z pracy naukowej. Jednocześnie uświadamiam sobie, jak wiele Wam zawdzięczam i dlatego cieszę się, że jesteście pierwszą osobą, z którą dzielę się tą nowiną.

Niedawno Celina Stanisławowna [Bobińska] przekazała mi treść Waszego listu do niej; obydwie wspomniałyśmy z serdecznością Was i lata spędzone i przepracowane w Moskwie, ciężkie lata wojny, które tak mocno zespoliły nas wszystkich z wielkim Związkiem Radzieckim.

W przyszłym roku zaczynam wyklądać na Uniwersytecie Warszawskim, gdzie będę pierwszym historykiem-marksistą. Jest to ogromne i ważne zadanie – nauczyć naszą młodzież posługiwania się prawdziwą naukową metodą badań historycznych. Mamy tutaj dużo do zrobienia.

Marzę o tym, żeby zdobyć podręczniki do historii dla szkół wyższych. Będę niezmiernie szczęśliwa, jeśli znajdziecie kilka wolnych chwil, aby napisać do mnie parę słów o sobie, starych przyjaciółkach z Instytutu Słowianoznawstwa [Akademii Nauk ZSRR], Waszych pracach. Jak wygląda

sprawa z „Historią Polski”, czy już została poprawiona? Jest w druku? Kiedy się ukaże?

Proszę Was i Waszą Szanowną Małżonkę przyjąć najserdeczniejsze pozdrowienia i wyrazy głębokiego szacunku od Żanny Kormanowej. Łączę też serdeczne pozdrowienia dla wszystkich młodych przyjaciół z Instytutu [Słowianoznawstwa AN ZSRR], którzy jeszcze nie zapomnieli o mnie.

Ż. Korman[owa]

Źródło: ARAN, f. 1548, op. 3, d. 31, k. 11 (rkps, j. ros.)

¹ Chodzi o pracę kandydacką (doktorską) „Joachim Lelewel, jego życie, działalność społeczna oraz spuścizna naukowa” (*Йоахим Лелевель, его жизнь, общественная деятельность и научное наследие*), którą Kormanowa złożyła do obrony tuż przed wyjazdem z Moskwy w październiku 1944 r.

² Zob. recenzję pracy Kormanowej: В. И. Пичета, Ж. Корман, Йоахим Лелевель, „Вопросы истории” [1947], nr 5.

Opracował i przetłumaczył z języka rosyjskiego Jan Szumski